МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ
Федеральное государственное автономное образовательное учреждение
высшего образования
"Казанский (Приволжский) федеральный университет"
Высшая школа татаристики и тюркологии им.Габдуллы Тукая

УТВЕРЖДАЮ
Проректор
по образовательной деятельности КФУ
Проф. Таюрский Д.А.
____
"___"______________20___ г.

Программа дисциплины

Синтаксис (в татарском языке) Б3.В.3.4

Направление подготовки: 050100.62 - Педагогическое образование
Профиль подготовки: Родной (татарский) язык и литература
Квалификация выпускника: бакалавр
Форма обучения: заочное
Язык обучения: русский
Автор(ы):
Мирзагитов Р.Х. , Сагдиева Р.К.
Рецензент(ы):
-

СОГЛАСОВАНО:
Заведующий(ая) кафедрой: Галиуллина Г. Р.
Протокол заседания кафедры No ___ от "____" ___________ 201__г
Учебно-методическая комиссия Института филологии и межкультурной коммуникации (Высшая школа татаристики и тюркологии им.Габдуллы Тукая):
Протокол заседания УМК No ____ от "____" ___________ 201__г

Регистрационный No

Казань
2018

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

Содержание

1. Цели освоения дисциплины
2. Место дисциплины в структуре основной образовательной программы
3. Компетенции обучающегося, формируемые в результате освоения дисциплины /модуля
4. Структура и содержание дисциплины/ модуля
5. Образовательные технологии, включая интерактивные формы обучения
6. Оценочные средства для текущего контроля успеваемости, промежуточной аттестации по итогам освоения дисциплины и учебно-методическое обеспечение самостоятельной работы студентов
7. Литература
8. Интернет-ресурсы
9. Материально-техническое обеспечение дисциплины/модуля согласно утвержденному учебному плану

Программу дисциплины разработал(а)(и) заместитель директора по образовательной деятельности Мирзагитов Р.Х. директорат ИФиМК Институт филологии и межкультурной коммуникации им. Льва Толстого , Ramil.Mirzagitov@kpfu.ru ; доцент, к.н. (доцент) Сагдиева Р.К. кафедра татарского языкознания Высшая школа татаристики и тюркологии им.Габдуллы Тукая , Ramilya.Sagdieva@kpfu.ru

1. Цели освоения дисциплины

Основной целью освоения дисциплины "Современный татарский язык: Синтаксис (в татарском языке)" является дать целостное представление о научном освещении синтаксического строя татарского литературного языка на современном этапе его развития.

"Синтаксис" завершает курс "Современный татарский язык". Одна из главных задач его преподавания - ввести студента в современную синтаксическую проблематику, актуализируя все общеграмматические знания, приобретенные в изучении предшествующих дисциплин - морфемики, словообразования и морфологии. Замысел провести единую линию сквозь все грамматические разделы курса должен получить здесь свое завершение. Главный ожидаемый при этом "конечный результат" - умение анализировать любой татарский текст, определяя его грамматическую устроенность "снизу доверху" - от морфемики до структуры текста

2. Место дисциплины в структуре основной образовательной программы высшего профессионального образования

Данная учебная дисциплина включена в раздел " Б3.В.3 Профессиональный" основной образовательной программы 050100.62 Педагогическое образование и относится к вариативной части. Осваивается на 4, 5 курсах, 8, 9 семестры.

Данная учебная дисциплина входит в раздел Б.3.2/1.3.5 ФГОС по направлению подготовки ВПО 050100.62- "Педагогическое образование". Модуль Б.3.2/1."Теория языка"";

Дисциплина занимает важное место в системе курсов, ориентированных на изучение основного языка, дает совокупность теоретических и практических знаний об основных единицах этого уровня языка - словосочетание, предложение, текст и их особенностях по сравнению с другими единицами.

Синтаксис имеет одно явное преимущество перед другими разделами грамматики: он демонстрирует "язык в действии", тогда как предыдущие позволяют увидеть его "в разобранном виде" - в виде системы элементов, которые содержат лишь потенциальную информацию о своем использовании. Имея дело с готовыми для общения единицами, синтаксис уже поэтому более функционален, чем та же морфология. Это обстоятельство с тем большей настойчивостью диктует функциональный поворот в его преподавании.

Современная синтаксическая наука представлена, по существу, тремя синтаксисами: формальным, семантическим и актуальным. Приоритет формального объясняется традициями преподавания и ведения исследований, а не его "первенством" в синтаксическом механизме языка. Функциональный поворот в преподавании предполагает отказ от приоритета формального синтаксиса и, соответственно, выдвижение на первый план двух других - тех, которые "обслуживаются" формальным. Иначе говоря, можно поставить вопрос так: сначала систематизировать синтаксические средства, а потом узнать, чему они служат; а можно иначе - сначала познакомиться с теми содержательными сущностями, которые подлежат обслуживанию, а затем систематически обозреть средства, которые это делают.

Форма отчетности - экзамен в 9 семестре.

3. Компетенции обучающегося, формируемые в результате освоения дисциплины /модуля

В результате освоения дисциплины формируются следующие компетенции:

Шифр компетенции	Расшифровка приобретаемой компетенции
ОК-1 (общекультурные	

компетенции)

владеет культурной мышления, способен к обобщению,

анализу, восприятию информации, постановке цели и выбору путей её достижения

Шифр компетенции	Расшифровка приобретаемой компетенции
ОК-14 (общекультурные компетенции)	готов к толерантному восприятию социальных и культурных различий, уважительному и бережному отношению к историческому наследию и культурным традициям
ОК-3 (общекультурные компетенции)	способен понимать значение культуры как формы человеческого существования и руководствоваться в своей деятельности и руководствоваться в своей деятельности современными принципами толерантности, диалога и сотрудничества
ОК-6 (общекультурные компетенции)	способен логически верно, аргументированно и ясно строить устную и письменную речь
ОПК-3 (профессиональные компетенции)	владеет основными речевой профессиональной культуры
ОПК-6 (профессиональные компетенции)	способен к подготовке и редактированию текстов профессионального и социально значимого содержания
СКР-1	способен к диахроническому осмыслению и синхронному анализу языковых явлений с целью понимания механизмов функционирования и тенденций развития татарского языка
СКР-2	способен выделять и анализировать единицы различных уровней языковой системы в единстве их содержания, формы и функций
СКР-3	владеет основными понятиями о функциях языка, соотношении языка и мышления, роли языка в обществе, языковых универсалиях и законах развития языка
СКР-4	способен определять связи татарского языка и его типологические соотношения с другими языками
СКР-5	способен ориентироваться в дискуссионных вопросах языкознания и этапах его развития
СКР-6	владеет приемами анализа текстов различных видов и жанров
СКР-7	способен к толерантному общению в полиэтнической и поликультурной среде

В результате освоения дисциплины студент:

1. должен знать:

- закономерности развития синтаксического строя татарского языка;
- об истории изучения предмета; о разных направлениях в синтаксисе; о синтаксических единицах; о грамматическом, синтагматическом, актуальном членении предложения;

2. должен уметь:

- обьяснять и различать синтаксические явления, изученные на лекционных и практических занятиях.
- пользоваться навыкамии полного синтаксического анализа простого, сложного, многокомпонентного предложения и текста, грамотного письма (пунктуация).

3. должен владеть:

- основными методами и приемами исследовательской и практической работы в области языкознания;

базовым терминологическим инструментарием современной науки о языке;

- навыками работы с необходимой информацией в глобальных компьютерных сетях;

- навыками подготовки научных работ и репрезентацией собственных научных исследований

4. должен демонстрировать способность и готовность:

- к практическому применению полученных знаний при решении профессиональных задач;

- к устной и письменной коммуникации

4. Структура и содержание дисциплины/ модуля

Общая трудоемкость дисциплины составляет 3 зачетных(ые) единиц(ы) 108 часа(ов).

Форма промежуточного контроля дисциплины экзамен в 8 семестре; экзамен в 9 семестре.

Суммарно по дисциплине можно получить 100 баллов, из них текущая работа оценивается в 50 баллов, итоговая форма контроля - в 50 баллов. Минимальное количество для допуска к зачету 28 баллов.

86 баллов и более - "отлично" (отл.);

71-85 баллов - "хорошо" (хор.);

55-70 баллов - "удовлетворительно" (удов.);

54 балла и менее - "неудовлетворительно" (неуд.).

4.1 Структура и содержание аудиторной работы по дисциплине/ модулю

Тематический план дисциплины/модуля

N	Раздел Дисциплины/ Модуля	Семестр	Неделя семестра	Виды и часы аудиторной работы, их трудоемкость (в часах)			Текущие формы контроля
				Лекции	Практические занятия	Лабораторные работы	
1.	Тема 1. Гади җөмлә. Җөмлә кисәкләренә синтаксик анализ. Гади җөмләгә билгеләмә бирү.	8	1-4	8	2	0	Письменная работа
2.	Тема 2. Кушма җөмлә. Тезмә һәм иярченле кушма җөмлә. Катлаулы кушма җөмлә. Җөмләләрнең синонимлыгы. Схема сызу төрләре.	9	1-2	2	8	0	Письменная работа
.	Тема . Итоговая форма контроля	8		0	0	0	Экзамен
.	Тема . Итоговая форма контроля	9		0	0	0	Экзамен
	Итого			10	10	0	

4.2 Содержание дисциплины

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

Тема 1. Гади җөмлә. Җөмлә кисәкләренә синтаксик анализ. Гади җөмләгә билгеләмә бирү.

лекционное занятие (8 часа(ов)):

Җөмләгә билгеләмә. Җөмләнең төп үзенчәлекләре хәбәрлек һәм модальлек. Аларның белдерелүе. Җөмләләрне төркемләү принциплары: грамматик кисәкләргә таркала алуы, алмавы; хикәя, сорау, боеру, тойгылы; гади, кушма; җәенке, җыйнак; бер составлы, ике составлы; тулы, ким; раслау, инкарь

практическое занятие (2 часа(ов)):

Җөмләгә билгеләмә бирү тәртибе. Гади һәм кушма җөмләне аеру, хикәя, сорау, боеру, тойгылы җөмләләрнең кулланылышы. Бер составлы, ике составлы; җыйнак, җәенке; тулы, ким; раслау, инкарь җөмләләргә кыскача күзәтү ясау.

Тема 2. Кушма җөмлә. Тезмә һәм иярченле кушма җөмлә. Катлаулы кушма җөмлә. Җөмләләрнең синонимлыгы. Схема сызу төрләре.

лекционное занятие (2 часа(ов)):

Сүзләрнең синтаксик бәйләнеше. Сөйләмне оештыручы төп бәйләнеш буларак ияртүле бәйләнеш. Ияртүле бәйләнешнең нәтиҗәсе буларак тезүле бәйләнеш. Тезүле бәйләнешне белдерә торган чаралар. Ияртүле бәйләнештәге сүзләр арасында мөнәсәбәт. Җөмлә барлыкка китерүче бәйләнеш буларак хәбәрлекле мөнәсәбәт. Җөмләне җәенкеләндерүче бәйләнеш буларак ачыклаулы (тәгәлләүле) мөнәсәбәт һәм аныклаулы мөнәсәбәт. Аларны белдерә торган чаралар. Ияртүле бәйләнешнең традицион бүленеше: ярашу, башкарылу, янәшәлек. Сүзтезмә.

практическое занятие (8 часа(ов)):

Җөмлә эченнән ияртүле һәм тезүле бәйләнешне аеру. Хәбәрлекле, ачыклаулы һәм аныклаулы мөнәсәбәттә торган синтаксик берәмлекләрне билгеләргә өйрәнү. Сүзтезмәгә анализ ясарга өйрәнү.

4.3 Структура и содержание самостоятельной работы дисциплины (модуля)

N	Раздел Дисциплины	Семестр	Неделя семестра	Виды самостоятельной работы студентов	Трудоемкость (в часах)	Формы контроля самостоятельной работы
1.	Тема 1. Гади җөмлә. Җөмлә кисәкләренә синтаксик анализ. Гади җөмләгә билгеләмә бирү.	8	1-4	контрольная работа	17	письменная работа
2.	Тема 2. Кушма җөмлә. Тезмә һәм иярченле кушма җөмлә. Катлаулы кушма җөмлә. Җөмләләрнең синонимлыгы. Схема сызу төрләре.	9	1-2	контрольная работа	53	письменная работа
	Итого				70	

5. Образовательные технологии, включая интерактивные формы обучения

Вузовское освоение курса "Синтаксис современного татарского языка" предполагает использование как традиционных, так и инновационных образовательных технологий и требует рационального их сочетания.

Традиционные образовательные технологии подразумевают использование в учебном процессе таких методов работ, как лекция, практическое занятие, семинар и др.

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

Во время занятий могут быть использованы и современные информационные технологии, в частности, мультимедийные программы, Интернет, фото-, аудио- и видеоматериалы.

6. Оценочные средства для текущего контроля успеваемости, промежуточной аттестации по итогам освоения дисциплины и учебно-методическое обеспечение самостоятельной работы студентов

Тема 1. Гади җөмлә. Җөмлә кисәкләренә синтаксик анализ. Гади җөмләгә билгеләмә бирү.

письменная работа , примерные вопросы:

1. Текстны укыгыз эчтәлеге белән бәйле фикер алышыгыз. Каенсарга быел да бардык. Башта барысы да гадәттәгечә: үткән еллардагы кебек иде. Ләкин юк икән. Үзгәргән икән быел урман. Каеннар зифа билләренә ак алъяпкычлар бәйләгәннәр быел. Алъяпкычларын шундый да чиста итеп, пакъ итеп юганнар... Узган ел бу усак яфракчыклары яшел, бары ямь-яшел генә иде. Ә быел... Әнә аз гына җил исеп китте. Бөдрә усак ябалдашы күгелҗем, аксыл һәм көмеш төсле яфраклар белән чуарланды. Кара инде, күгелҗем яфраклар, аксыл яфраклар, көмеш төсле яфраклар да була икән ич... Моңарчы хуш исе белән генә үзенә җәлеп итә иде әле безне миләүшә. Исе генә түгел, төсе, буй-сыны да никадәр нәфис, нинди гүзәл икән бу чәчәкнең. Нәп-нәни бер таҗ яфракчыгында гына да никадәр төс, никадәр бизәк. Челтәрле-телле очкайлары шәмәхә-зәңгәр. Аннары күксел-зәңгәр, аксыл-зәңгәр, аксыл-саргылт, сап-сары төрткеләре, кып-кызыл җепселләре дә бар. Бу төсләр барысы да бер нәни таҗчыкка шундый да матур бизәкләр булып сыеп беткәннәр... Урманда кошлар сайрый. Урман шуңа күрә генә матур яңгырап тора иде кебек моңарчы. Юк икән. Урманда кошлар гына сайрамый икән. Урманда һәр агач, яңа шыткан һәр үлән, йокыларыннан уянган һәр бөҗәк җырлый, көйли икән. Болар барысы да күңелне җилкетә. Гел елмаясы һәм нигәдер елыйсы да килә иде (Р.Төхфәтуллин). 2. Җөмлә кисәкләренең асларына сыгыз. 3. Җөмлә кисәкләренең төрләрен билгеләгез. 4. Җөмләләргә билгеләмә бирегез. 5. Сүзтезмәләрне аерып языгыз. 6. Текстны синтагамаларга аерыгыз. 7. Актуаль кисәкләрне билгеләгез. 8. Туган як табигате турында фикер алышыгыз, кечкенә инша языгыз. 9. Дүртюллыкны укыгыз: Биек-биек таулар бар, Тау башында ташлар бар; Өсләренә таш яуса да, Иелмәгән башлар бар (Ф.Яруллин). 10. Әлеге шигъри юлларга үз мөнәсәбәтегезне белдереп, гади җөмләләрдән хикәя төзеп языгыз.

Тема 2. Кушма җөмлә. Тезмә һәм иярченле кушма җөмлә. Катлаулы кушма җөмлә. Җөмләләрнең синонимлыгы. Схема сызу төрләре.

письменная работа , примерные вопросы:

1. Җөмләләрне укыгыз һәм схемасын сызыгыз 1) Йөри-йөри күңеле тупасланса, Тузан кунса яшьлек хисенә, Бер сафланып алыр өчен тагын Туган ягы кирәк кешегә. (Фәнис Яруллин). 2) Йөрәкләре бергә типмәсә дә, Парлашалар күпме ялгызлар, Шуңа арабызда меңәрләгән Парлы булып йөргән парсыз бар. (Зөһрә Шакирова). 3) Иртән чыксам, күзләр камаша: Мамык карлар җирне каплаган. (Шәүкәт Галиев). 4) Җилләр йошак, таңнар якты, офыклар киң, Чөнки бит сез сөясез һәм сөеләсез. (Фәнис Яруллин). 2. Шигырьне сәнгатьле итеп укыгыз, синтаксик анализ ясагыз. Үкенмәмен җирдән китүемә, Үземнән соң миннән әйбәтрәк Балаларым калса, Җан дусларым килеп каберемә Бер уч туфрак салса... (Шәмсия Җиһангирова). 3. Шигырьдәге сүзтезмәләрне аерып языгыз. 4. Җөмләне синтагмаларга аерыгыз. 5. Җөмләне укыгыз, синтаксик анализ ясагыз, тыныш билгеләренең куелышын аңлатыгыз. Дөньялыкта усал җилләр уйный, һавада кара болытлар йөзә, йолдызлар тоныклана, кошлар кыяга бәрелеп үлә, сулар агулана, язмышлар иясез кала, кешеләр адаша... (Галимҗан Гыйльманов). 6. Галимҗан Гыйльманов иҗатыннан тупланган мисалларны укыгыз, күп иярченле катлаулы кушма җөмләләрнең тәңгәллеген күрсәтегез, тыныш билгеләренең куелышын аңлатыгыз. 1) Язмыш таң кебек: башы бар, а) тиңдәш түгел иярүле ахыры юк... 2) Сынаган бар: сине сагынганда ә) берничә төр иярүле Әнкәй искә төшә нигәдер. 3) Алар түккән күз яше шулкадәр күп иде: б) бер-бер артлы иярүле бу яшь ташкыны, чишмә булып, җир астыннан өскә бәреп чыгар сыман иде. 4) Кайгы килеп, җаным сызлаганда, в) тиңдәш иярүле Хәсрәтләрдән күңелем узынганда, Керсез бала чакларыма кайтам. 7. Мәкальләрне укыгыз, мәгънәләрен аңлатыгыз. Беренче өч мәкальгә синтаксик анализ ясагыз. * Байлык кешене тудырмый, кеше байлыкны тудыра. * Алтын кечкенә булса да, түшкә кадыйлар. * Күл китәр, камыш калыр, кеше китәр, намусы калыр, акча китәр, кесә калыр. * Алтын кирәкми, акыл кирәк, акыл булса, алтын табыла. 8. Үзегез бер мәкальне тема итеп алып, катлаулы кушма җөмләләрне файдаланып, хикәя төзеп языгыз. 9. Татар халык авыз иҗатыннан катнаш кушма җөмләләргә 5 мисал табыгыз. 10. Разил Вәлиев иҗатыннан тупланган мисалларны укыгыз, җөмләләрнең тәңгәллеген күрсәтегез, тыныш билгеләренең куелышын аңлатыгыз. 1) Син көләсең, чөнки син беләсең: а) катнаш кушма җөмлә Дөнья фани ? гомер Бердәнбер. 2) Кайнар җилләр исә, ә мин түзәм, ә) күп тезмәле катлаулы Басса да тир бөтен җилкәмне... кушма җөмлә 3) Минем кояш ? бәхет, аем ? шатлык, б) күп иярченле катлаулы Яңгыр булып миннән тир2 тама. кушма җөмлә

Тема . Итоговая форма контроля

Тема . Итоговая форма контроля

Примерные вопросы к экзамену:

Примерные вопросы к экзамену:

1. Синтаксис һәм логика, сөйләм һәм фикерләү арасында мөнәсәбәт. Җөмлә һәм хөкемләү. Алар арасында мөнәсәбәт.

2. Сөйләм берәмлекләре. Төп синтаксик берәмлек буларак җөмлә. Җөмләнең төп үзенчәлекләре. Хәбәрлек һәм модальлек, аларның бирелү ысуллары.

3. Синтаксис фәнендә төрле юнәлешләр.

4. Интонация һәм аның сөйләмдәге роле. Фраза басымы. Пауза. Логик басым. Тойгы басымы. Сөйләм көе.

5. Сүзләрнең синтаксик бәйләнеше. Ияртүле һәм тезүле бәйләнеш. Тезүле бәйләнешне белдерүче чаралар.

6. Ияртүле бәйләнеш. Аның төрләре: хәбәрлекле мөнәсәбәт, төгәлләүле мөнәсәбәт, аныклаулы мөнәсәбәт. Аларны белдерә торган чаралар.

7. Сүзтезмә турында гомуми мәгълүмат. Сүзтезмәләрнең төрләре: ирекле сүзтезмә һәм фразеологик сүзтезмә; гади сүзтезмә һәм катлаулы сүзтезмә.

8. Ия. Аның төзелеш ягыннан төрләре, белдерелүе һәм төп мәгънәләре.

9. Хәбәр. Исем хәбәрләрнең төзелеш ягыннан төрләре, белдерелүе һәм төп мәгънәләре.

10. Хәбәр. Фигыль хәбәрләрнең төзелеш ягыннан төрләре, белдерелүе һәм төп мәгънәләре.

11. Аергыч һәм аның үзенчәлекләре. Төрле сүз төркемнәре белән бирелгән аергычларның аерылмышка бәйләнү юллары.

12. Аныклагыч һәм аның үзенчәлекләре. Аныклагычлар янында тыныш билгеләре.

13. Тәмамлык һәм аның үзенчәлекләре.

14. Хәлләр. Аларның мәгънә ягыннан төрләре һәм төп үзенчәлекләре.
15. Модаль кисәкләр турында төшенчә. Аларның төп үзенчәлекләре, төрләре, бирелеше. Алар янында тыныш билгеләре.
16. Җөмләнең тиңдәш кисәкләре. Гомумиләштерүче сүзләр. Алар янында тыныш билгеләре.
17. Аерымланган иярчен кисәкләр турында гомуми мәгълүмат.
18. Гади җөмләләрне төркемләү принциплары һәм төрләре.
19. Бер составлы җөмләләрнең гомуми үзенчәлекләре, төрләре.
20. Синтагма турында төшенчә. Җөмлә кисәкләренең аерым синтагма төзи ала һәм төзи алмый торган очраклары.
21. Җөмләнең актуаль кисәкләре. Актуаль кисәкләрнең урыны.
22. Сөйләмдә сүз тәртибенең роле. Төрле сөйләм стильләрендә җөмлә кисәкләренең урыны. Сүзләрнең уңай һәм кире тәртибе турында төшенчә.
23. Раслау һәм инкарь җөмләләр. Бу төр җөмләләрнең төп билгеләре.
24. Өстәлмәләр турында төшенчә. Өстәлмәләрнең кулланылышы һәм төрләре.
25. Ким җөмләләр. Аларның кимлек сәбәбенә һәм кайсы кисәкнең кулланылмавына карап төрләре.
26. Кушма җөмлә турында төшенчә. Кушма җөмләләрне төркемләү принциплары.
27. Тезмә кушма җөмлә үзенчәлекләре. Тезмә кушма җөмләләрнең үзара бәйләнешендә теркәгеч һәм интонацияләрнең роле.
28. Җөмләләр арасында ияртүле бәйләнешне белдерә торган чаралар.
29. Җөмләләр арасында мәгънәви һәм структур бәйләнеш. Җөмләләр арасында грамматик бәйләнеш һәм аның төрләре.
30. Җөмләләрне бәйли торган чара буларак интонация (санау интонациясе, каршы кую интонациясе, көттерү интонациясе, аныклау интонациясе).
31. Иярчен җөмләне баш җөмләгә бәйли торган чара буларак ияртүче теркәгечләрнең һәм теркәгеч сүзләрнең үзенчәлекләре.
32. Иярчен җөмләне баш җөмләгә бәйли торган чара буларак мөнәсәбәтле сүзләрнең үзенчәлекләре.
33. Иярчен җөмләләрне бәйләнеш төренә карап төркемләү. Аналитик иярчен җөмлә үзенчәлекләре. Бу төр җөмләләрдә тыныш билгеләре.
34. Иярчен җөмләләрне бәйләнеш төренә карап төркемләү. Синтетик иярчен җөмлә үзенчәлекләре. Бу төр җөмләләрдә тыныш билгеләре.
35. Иярчен ия һәм хәбәр җөмлә үзенчәлекләре, аларның баш җөмләгә бәйләнү юллары.
36. Иярчен аергыч җөмлә үзенчәлекләре, аның баш җөмләгә бәйләнү юллары.
37. Иярчен тәмамлык җөмлә үзенчәлекләре, аның баш җөмләгә бәйләнү юллары.
38. Иярчен аныклагыч һәм кереш җөмлә үзенчәлекләре, аның баш җөмләгә бәйләнү юллары.
39. Иярчен вакыт һәм урын җөмләләр. Аларның баш җөмләгә бәйләнү юллары.
40. Иярчен рәвеш һәм күләм җөмлә үзенчәлекләре, аларның баш җөмләгә бәйләнү юллары.
41. Иярчен сәбәп һәм максат җөмләләр, аларның баш җөмләгә бәйләнү юллары.
42. Иярчен кире һәм шарт җөмлә үзенчәлекләре, аларның баш җөмләгә бәйләнү юллары.
43. Аналитик һәм синтетик кушма җөмләләрнең үзара синонимлыгы, аларны берсен икенчесенә әйләндерү юллары.
44. Катлаулы кушма җөмлә төрләре: күп тезмәле кушма җөмлә, күп иярченле кушма җөмлә һәм катнаш кушма җөмлә.
45. Күп иярченле кушма җөмлә. Аның төрләре
46. Катнаш кушма җөмлә структурасы. Катнаш кушма җөмләләрдә тыныш билгеләре.
47. Тезем. Аның интонацион үзенчәлеге, өлешләре, теземдә тыныш билгеләре.
48. Уртак һәм кыек сөйләм, аларның төп үзенчәлекләре. Туры сөйләмне кыек сөйләмгә әйләндерү.
49. Чит сөйләм турында төшенчә. Чит сөйләм төрләре. Туры сөйләмнең төп үзенчәлекләре.

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

50. Текст турында төшенчә. Текстның төрләре, аның мәгънәви, коммуникатив, структур бөтенлеге. Композициясе.

7.1. Основная литература:

1. Скобликова, Е. С. Современный русский язык. Синтаксис простого предложения (теоретический курс) [Электронный ресурс]: учеб.пособие / Е. С. Скобликова. - 4-е изд., стер. - М.: Флинта, 2012. - 320 с. http://znanium.com/bookread.php?book=490395

2. Федосюк М. Ю. Синтаксис современного русского языка [Электронный ресурс]: Учебное пособие / М.Ю. Федосюк. - М.: НИЦ Инфра-М, 2012. - 245 с. - Режим доступа: // http://znanium.com/bookread.php?book=303968

3. Вараксин Л. А. Современный русский язык. Синтаксис простого предложения: Сборник упражнений [Электронный ресурс] / Л.А. Вараксин. - М.: Флинта: Наука, 2010. - 208 с. - Режим доступа: // http://znanium.com/bookread.php?book=241679

4. Рогачева, Е. Н. Русский язык: синтаксис и пунктуация. Второй уровень владения языком [Электронный ресурс] : учеб.пособие / Е. Н. Рогачева, О. А. Фролова, Е. А. Лазуткина. ? М.: ФЛИНТА, 2013. ? 117 с. // http://znanium.com/bookread.php?book=462965

5. Павлов, А. В. Методологические проблемы современного гуманитарного познания [Электронный ресурс]: учеб. пособие / А. В. Павлов. - М.: ФЛИНТА, 2013. - 325 с. http://www.znanium.com/bookread.php?book=466244

7.2. Дополнительная литература:

1. Константинова Л. А. Грамматика русского языка [Электронный ресурс]: Учеб.пособие / Л.А. Константинова, Н.Н. Гончарова, А.Н. Жукова; Под ред. Л.А. Константиновой. - М.: Флинта: Наука, 2011. - 256 с. - Режим доступа: // http://znanium.com/bookread.php?book=304030

2. Соловьёва Н.Н. Полный справочник по русскому языку: Орфография. Пунктуация. Орфоэпия. Лексика. Грамматика. Стилистика [Электронный ресурс]. - Москва: ООО 'Издательство Оникс': 'Издательство 'Мир и образование': 'Издательство Астрель', 2011. - 464 с. - Режим доступа: // http://www.bibliorossica.com/book.html?currBookId=3486

3. Киселев, Г. М. Информационные технологии в педагогическом образовании [Электронный ресурс] : Учебник для бакалавров / Г. М. Киселев. - М.: Дашков и К, 2013. - 308 с. // http://znanium.com/bookread.php?book=415216

4. Информационно-предметное обеспечение учебных дисциплин бакалавриата и магистратуры: Учеб.-метод. пособие / Н.А.Логинова - М.: НИЦ ИНФРА-М, 2014. - 124 с. http://znanium.com/bookread2.php?book=460217

7.3. Интернет-ресурсы:

www.gramota.ru - Грамота.ру

www.gumer.info - Библиотека Гумер - гуманитарные науки

www.rsu.ru - Электронная библиотека и материалы сайта КПФУ

www.slovari.ru - Электронные словари

www.wikipedia.ru - Универсальная энциклопедия

8. Материально-техническое обеспечение дисциплины(модуля)

Освоение дисциплины "Синтаксис (в татарском языке)" предполагает использование следующего материально-технического обеспечения:

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

Компьютерный класс, представляющий собой рабочее место преподавателя и не менее 15 рабочих мест студентов, включающих компьютерный стол, стул, персональный компьютер, лицензионное программное обеспечение. Каждый компьютер имеет широкополосный доступ в сеть Интернет. Все компьютеры подключены к корпоративной компьютерной сети КФУ и находятся в едином домене.

Для проведения занятий по "Синтаксису современного татарского языка" необходимы учебная и учебно-методическая литература, сборники текстов произведений татарских писателей и поэтов, а также демонстрационные материалы.

Необходимы следующие технические средства:

1. Мультимедийный компьютер с выходом в Интернет, с пакетом прикладных программ (текстовых, графических, презентационных).

2. Мультимедиапроектор.

3. Сканер.

4. Принтер.

5. Копировальный аппарат.

6. Ноутбук.

Программа составлена в соответствии с требованиями ФГОС ВПО и учебным планом по направлению 050100.62 "Педагогическое образование" и профилю подготовки Родной (татарский) язык и литература .

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

Автор(ы):
Мирзагитов Р.Х. ____________________
Сагдиева Р.К. ____________________
"__" _________ 201 __ г.

Рецензент(ы):
"__" _________ 201 __ г.